

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Civil Liberties Union for Europe

22 września 2017, Warszawa-Bruksela

**Szanowny Pan
Matti Maasikas
Wiceminister ds. Europejskich Estonii
Przewodniczący Rady ds. Ogólnych**

W związku z zaplanowaną na najbliższe posiedzenie Rady ds. Ogólnych dyskusją na temat sytuacji w Polsce pragniemy zwrócić Państwa uwagę na ostatnie wydarzenia, które miały miejsce w Polsce.

W 2016 r. Komisja Europejska podjęła zrozumiałą decyzję o uruchomieniu procedury kontroli praworządności wobec Polski. Jednak, po prawie półtora roku dialogu pomiędzy Komisją a polskim rządem z żalem stwierdzamy, że polski rząd nie tylko zignorował wydane zalecenia Komisji na temat praworządności, ale także podjął szereg działań zmierzających do dalszego osłabiania ochrony tej zasady. Obecnie rządząca większość nie tylko podważyła niezależność sądownictwa, ale także swoimi działaniami osłabiła funkcjonowanie kluczowych elementów demokratycznego państwa prawnego.

Ogłoszona w lipcu tego roku, po masowych protestach w kraju i wobec międzynarodowej presji, decyzja Prezydenta RP o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw, nie usunęła zagrożenia dla niezależności wymiaru sprawiedliwości w Polsce. W świetle nowelizacji ustawy o sądach powszechnych, która została podpisana przez Prezydenta i weszła w życie w sierpniu 2017 r., w ciągu najbliższego pół roku Minister Sprawiedliwości będzie mógł odwołać prezesów sądów powszechnych i powołać nowych. Ponadto, Prezydent RP obecnie pracuje nad nowymi wersjami ustaw, które zawetował.¹ Do tej pory nie odbyły się żadne konsultacje publiczne w tym zakresie. Projekty nowych ustaw mają być przedstawione w poniedziałek 25 września i prawdopodobnie zostaną od razu skierowane do Sejmu. Taki tryb pracy nad nowymi projektami ustaw wskazuje, że rządząca większość będzie podtrzymywała praktykę przyjmowania kluczowych reform bez dopuszczenia możliwości publicznej debaty.

Podobnie jak niezależność sądów i niezawisłość sędziów, również praworządność opiera się na prawidłowym funkcjonowaniu procesów demokratycznych, zapewniających stanowienie prawa w interesie publicznym. Procesy demokratyczne wspierają się na wolności i pluralizmie mediów, umożliwiających wielostronną, merytoryczną debatę. Jednak w efekcie reform przyjętych w 2016 r. media publiczne w Polsce znajdują się pod silnym wpływem rządzącej większości. W ostatnich tygodniach przedstawiciele rządu informowali również o pomysłach zmian w zakresie funkcjonowania mediów prywatnych, co może wskazywać, że – podobnie jak na Węgrzech – zmierzać będą do rozszerzenia wpływu polityków także na ten sektor rynku medialnego. Umożliwiłoby to władzom kontrolowanie opinii publicznej w niedopuszczalnym stopniu.

¹ Stankiewicz A., Prezydent przytuli sądy, Onet.pl, dostępne: <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-oniecie/prezydent-andrzej-duda-przytuli-sady-ustawy-sadowe/twdprlx>

Społeczeństwo obywatelskie to jeszcze jeden z filarów praworządności. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, podobnie jak media, dostarczają opinii publicznej informacji o ostatnich wydarzeniach. Wraz z wymiarem sprawiedliwości działają na rzecz wypełniania przez rządzących ich prawnych zobowiązań. Umożliwiają ponadto społeczeństwu uczestniczenie w demokracji w zorganizowany sposób, poprzez reprezentowanie wobec prawodawców jego interesów oraz poprzez publiczne protesty. Polski rząd w ostatnim czasie wprowadził ograniczenia dla wolności zgromadzeń². Co więcej, podobnie jak władze węgierskie, również polski rząd okazuje wzrastającą niechęć wobec organizacji pracujących na rzecz praworządności, demokratycznego uczestnictwa i praw podstawowych. W 2016 r. w mediach publicznych przeprowadzono kampanię oczerniającą organizacje pozarządowe, które m.in. sprzeciwiały się zmianom wokół Trybunału Konstytucyjnego. Ograniczono także dostęp do środków publicznych organizacjom zajmującym się pomocą ofiarom przemocy domowej oraz pomocą dla cudzoziemców. Ponadto, w najbliższej przyszłości może ulec zmianie również sposób dystrybucji środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz funduszy norweskich przeznaczonych na rozwój społeczeństwa obywatelskiego.³ Ustawa o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, która zostanie najprawdopodobniej przyjęta przez Senat w tym tygodniu, umożliwi podejmowanie dyskrecjonalnych decyzji w zakresie finansowania organizacji. Nowa ustawa nie zawiera żadnych przepisów, które gwarantowałyby dystrybucję środków publicznych zgodnie z zasadami przewidzianymi dla dystrybucji środków np. z Europejskiego Funduszu Spójności (w tym m.in. promocję równouprawnienia i zrównoważonego rozwoju). Co więcej, spodziewać się można, że podobnie jak na Węgrzech, finansowanie ze środków publicznych prawdopodobnie trafić będzie do organizacji zbliżonych do rządzącej większości kosztem organizacji pracujących na rzecz promocji podstawowych wartości UE.⁴

Poprzednie, obecne i zapowiadane zmiany w Polsce oznaczają odchodzenie państwa polskiego od koncepcji demokratycznego i pluralistycznego państwa prawnego przestrzegającego praw człowieka. Świadomi gniewu, jaki możemy ściągnąć na siebie ze strony polskiego rządu, apelujemy do państw członkowskich Unii Europejskiej o obronę fundamentalnych wartości i zasad wprowadzonych dla ochrony Europejki i Europejczyków. Mając na względzie dobro polskiego społeczeństwa, apelujemy o uruchomienie procedury przewidzianej w Artykule 7 Traktatu o Unii Europejskiej.

Będziemy zobowiązani, jeśli przekaże Pan ten list wraz z informacją o ostatnich zmianach w zakresie funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce pozostałym reprezentantom państw członkowskich przed spotkaniem Rady do spraw Ogólnych.

Z wyrazami szacunku

Danuta Przywara
Prezes zarządu
Helsinki Foundation for Human Rights

Balazs Denes
Dyrektor zarządzający
Civil Liberties Union for Europe

² Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Nowelizacja ustawy o zgromadzeniach jednak zgodna z Konstytucją, dostępne na: <http://www.hfhr.pl/novelizacja-ustawy-o-zgromadzeniach-jednak-zgodna-z-konstytucja/>

³ Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Information on the recent challenges faced by human rights defenders and civil society in Poland, dostępne na: <http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/11/HRD-report-30112016-FIN.pdf>

⁴ Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Projekt ustawy o Narodowym Instytucie Wolności – opinia HFPC, dostępne na: <http://www.hfhr.pl/projekt-ustawy-o-narodowym-instytucie-wolnosci-opinia-hfpc/>